

Samfundet S:t Erik
Stockholm

YTTRANDE

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

2015-12-11
Dnr 2014-12380

Program för Bagarmossen och Skarpnäck, del av fastigheten Skarpnäcksgård 1:1 mfl i stadsdelen Bagarmossen, SDp 2014-12380

Programförslag

Programmet ska, enligt SBK, ge förutsättningar för Bagarmossen och Skarpnäck att utvecklas med 2500 - 3500 nya bostäder vilket kan ge underlag för bättre service och kollektivtrafik. Programmet illustrerar och beskriver hur Bagarmossen och Skarpnäck kan kopplas samman - i enlighet med promenadstadens intentioner och utgör underlag för kommande detaljplanering.

Programmets huvuddrag är:

- *Ett gemensamt parkrum*
Stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäck ska knytas samman genom ett gemensamt, utvecklat och attraktivt s.k. ”stockholmsstråk”.
- *Attraktiva stråk och samband*
Kopplingar och samband både inom stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäck och till omgivande stadsdelar och områden som Sköndal och Kärrtorp samt till naturreservaten Nacka och Flaten ska förbättras och upplevas trygga och attraktiva, framförallt för gångtrafikanter och cyklister.
- *Bebyggelseutveckling utifrån befintliga förutsättningar och kvaliteter*
Stadsdelarna ska enligt programmet utvecklas med utgångspunkt i, och hänsyn till, respektive bebyggelsekaraktär och förutsättningar. Samlad bebyggelse planeras inom sex olika delområden.
- *Centrala delar ska förstärkas*
Stadsdelarnas centrala delar ska förstärkas med bostäder och attraktioner som kan ge mer befolkade torg och stråk samt bättre underlag för service.

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundeterik.se www.samfundeterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

Bakgrund

Programområdet utgör idag ett sammansatt stadslandskap präglat av 1952 års generalplan, med tydligt definierade stadsdelar länkade genom sammanhängande partier av natur- och kulturmark. De tydliga bebyggelseenklaverna Bagarmossen och Skarpnäck präglas av sina respektive epokers förhållningsätt till stadsbyggande samt de av topografi, vegetation och markanvändning givna förutsättningarna. I Bagarmossens fall har den befintliga terrängen och talldominerade vegetationen utnyttjats och kompletterats till en grönskande ”hus i park” - karaktär. I Skarpnäck utgör den öppna och flacka terrängen och tidigare markanvändningen som militärt flygfält förutsättningen för en sammanhållen stadsmässig kvartersbebyggelse med anlagda gårdar och trädplanterade gaturum med hortikulturellt präglat växtmaterial. Båda områdena har höga arkitektoniska och landskapsarkitektoniska värden och utgör välbevarade exponenter för högmodernistisk respektive postmodernistisk stadsplanering. Programområdet utgör del av den gröna Hanvedenkilen. Området inkluderar den värdefulla kulturmiljön kring Skarpnäcks gård med igenväxande hagmarker, dominerade av ett värdefullt ekbestånd, och sammanhängande naturmiljöer med hållmarkstallskog och ett åldrigt tallbestånd, småhusområden från skilda epoker samt ett glest infrastrukturpräglat landskap i anslutning till Tyresöleden. Norr om programområdet ansluter småskaliga koloniområden, Skogskyrkogårdens världsarv samt Enskededalens trädgårdsstad med Riksrådsvägens radhus.

Synpunkter

Samfundet S:t Erik finner programmets grepp att i en övergripande skala föreslå en samlad struktur för stadsutvecklingen i ett större område mycket positivt. Redovisningarna i text och översiktsplan och delområdesplaner utgör ett strukturerat och begripligt underlag. Däremot saknas landskaps – och kulturmiljöutredningar som beskriver befintliga värden i programområdet, vilket är en brist som kan påverka det fortsatta arbetet med stadsutvecklingen på ett negativt sätt.

Programområdet tar både högkvalitativa landskaps- och naturområden, problematiska väg- och trafikmiljöer, glesa verksamhetsområden samt en tomt med skola som planeras att rivas, i anspråk för stadsutvecklingen. Genomgående betonas i programmet vikten av att ny planstruktur och bebyggelse utgår från, och anpassas till, de respektive delområdenas arkitektoniska kvaliteter, vilket *Samfundet S:t Erik* välkomnar. I stora drag bibehålls även den landskapliga rumsliga strukturen.

Samfundet S:t Erik vill betona vikten av att bibehålla det grundläggande förhållningsättet med en terränganpassad bebyggelse i måttfull skala vid kompletteringsbebyggelsen i Bagarmossen. Även det föreslagna ”stockholmsstråket” i måste utformas med utgångspunkt i terräng och vegetation.

I Skarpnäck utgör de skarpa mötena mellan bebyggelsefronter och omgivande öppna landskapsrum det viktigaste karaktärsdraget vilket måste förvaltas då nya kvarter adderas.

Ambitionen att länka två stadsdelar ligger helt i linje med översiktsplanens övergripande mål om en ihopkopplad stad. Medlen att länka staden utgörs av ny bostadsbebyggelse samt offentliga institutioner så som skolor och förskolor som förläggs i ett band, ett s.k. stockholmsstråk, vilket förbinder Bagarmossens centrum via Bergholmsbacken med Skarpnäck. Värdefull naturmark tas i anspråk för bebyggelse och skola, men ingen egentlig ansats att låta andra funktioner än bebyggelse och skola/förskolor för att skapa sociala mötesplatser görs. *Samfundet S:t Erik* anser att bebyggelsen i anslutning till den föreslagna skolan/förskolan måste kompletteras med park och lek-funktioner i det vidare arbetet. I liggande förslag koncentreras nya parkfunktioner till ett utvecklat sydvästvänt bryn i ett stråk i mot Skarpnäcks

---

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

bebyggelsefront vilket gör att kommer att uppfattas som en angelägenhet endast för det näraliggande bebyggelsen.

För stadsutvecklingen i Bagarmossens centrum föreslås en högre skala. Skalan kan å ena sidan vara motiverad med att orienteringen i stadsdelen kan förbättras i grannskapsplaneringens anda, men å andra sidan måste volymen noga studeras för att undvika förfulande skalförskjutningar och olycklig skuggverkan.

Bebyggelse föreslås i en krans i hagmarken kring Skarpnäcks gård. Bebyggelsen dras förhållandevis tätt in på mangårdsbyggnaden vars omgivande komplexa miljö med huvudbyggnad, flyglar, en smedja inom handelsträdgårdens område - en ovanligt fin gårdsanläggning - samt allén därmed påverkas negativt. Samfundet S:t Erik anser att bebyggelsen i anslutning till gårdsmiljön måste omstuderas med ett fördjupad landskap- och kulturmiljöunderlag som grund.

Sammanfattningsvis anser Samfundet S:t Erik

- att programmet i sin helhet utgör en god grund för den fortsatta bebyggelseutvecklingen
- att det är mycket positivt att de strukturella dragen i stadslandskapet med två karaktärsfulla stadsdelar sammanlänkade av ett park- och naturstråk bibehålls och utvecklas
- att programmet dock måste kompletteras med en landskaps- och kulturmiljöutredning som grund för det fortsatta planarbetet för att säkerställa hög kvalitet och bevarade och utvecklade arkitektoniska värden
- att Skarpnäcks strukturella arkitektoniska värde med skarpa möten mellan bebyggelse och landskap måste beaktas
- att med en fördjupad landskaps- och kulturmiljöutredning som grund, reducera och utveckla bebyggelseförslaget i delområdet Skarpa By, så att Skarpnäcks gård med gårdsmiljön och landskapsrum bevaras
- att stråket genom i Bergholmsparken terränganpassas och att skola/förskola kompletteras med lekplats och annan offentlig målpunkt

Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Jonas Berglund
Styrelseledamot

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Postgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950